

Nr 52.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1916 kl. 2 e. m.

Utlåtande, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Sedan bankoutskottet den 7 sistlidna mars avgivit utlåtande nr 17 angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, och därvid anmält, bland annat, att utskottet framdeles komme att avgiva yttrande över Kungl. Maj:ts framställningar i punkterna 8, 39, 40 och 41 under nämnda huvudtitel, får utskottet nu avgiva utlåtande över dels berörda framställningar, dels ock vissa till utskottet remitterade propositioner och motioner i hithörande ämnen.

I. **Det militära pensionsväsendet.**

1:o) I en till riksdagen den 5 maj 1916 avlåten proposition, nr 237, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvärens ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva att å extra stat för år 1917 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 9,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämmes till 100 kronor, dock att understödet

Angående tillfälliga understöd åt vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket.

för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

Åberopade statsrådsprotokollet är av följande lydelse:

»Uti en till lotsstyrelsen ställd ansökning har lotsverkets personalförening, med föranledande av de förbättrade villkor, som från och med år 1915 bereddes lotsverkets personal, anhållit om utverkande av ett skäligt pensionstillägg till dem av personalen, som avgått med pension under åren 1912—1914.

Till stöd för ifrågavarande framställning har personalföreningen anfört, att vid en övergång från en gammal och lägre lönestat till en ny och högre sådan en del av personalen givetvis bereddes åtskilligt av svikna förhoppningar i pensionshänseende, något som även vore fallet inom lotsverket vid den nya statens ikraftträdande; att för personer, vilka så att säga stode på gränsen mellan den gamla och den nya lönestaten och vilka själva tagit verksam del i strävandena att söka förbättra sina kamraters och egna ekonomiska utsikter, det utan tvivel måste kännas hårt att stå utanför verkningarna av den nya löneregleringen; att fall kunde uppvisas, då personer måst avgå med halva den pensionssumma, vilken tillfallit kamrater, som erhållit avsked endast kort tid därefter; att åtgärder till lindrande av dylikt oundvikligt förhållande tillförne vidtagits från statsmakternas sida; samt att framtiden särskilt tedde sig mörk för de pensionärer, som under de närmaste åren före löneregleringen avgått, enär den lilla pension, de uppbure, knappast kunde räcka till nödtorftigt livsuppehälle för en enda person med de nuvarande oerhört högt uppdrivna priserna på alla livsförnödenheter.

Vidare hava åtskilliga f. d. fyrmästare hos lotsstyrelsen anhållit om förbättring i sina pensionsförhållanden, så att deras pensioner från nuvarande 1,000 kronor måtte förhöjas till åtminstone 1,200 kronor.

Med överlämnande av de inkomna ansökningarna har lotsstyrelsen i skrivelse den 17 december 1915 erinrat, att riksdagen, med anledning av petitioner av åtskilliga pensionerade folkskollärare och folkskollärarinnor om vidtagande av åtgärder för beredande av bättre pensionsförmåner åt petitionärerna samt deras änkor och barn, under en följd av år dels medgivit, att, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, äldre behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka före visst år erhållit avsked med pension från folkskollärarnas

pensionsinrättning, finge tilldelas understöd till så stort belopp, att detsamma uppginge till ett belopp, som år 1910 bestämdes till 525 kronor samt från och med år 1913 till 600 kronor, dels ock för ändamålet anvisat erforderliga medel; och har styrelsen därjämte anfört, att de skäl, som legat till grund för beviljande av understöd åt pensionerade folkskollärare, ägde tillämplighet jämväl på den lotsverkets personal, som pensionerats efter äldre grunder än nu gällande, samt att understöd för sistnämnda pensionärer i likhet med vad som, enligt vad ovan nämnts, av riksdagen medgivits vore av behovet påkallat ävensom att enligt verkställd beräkning för beredande av en ökning till 600 kronor av till lotsverkets personal nu utgående pensioner, understigande nämnda belopp, skulle krävas en summa av omkring 17,000 kronor.

På grund härav har lotsstyrelsen hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen dels medgiva, att, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, de, som före år 1915 erhållit avsked från sin tjänst vid lotsverket med pension från statsverket eller lotsverket till belopp, som ej uppginge till 600 kronor, måtte erhålla understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppginge till 600 kronor, dels ock för ändamålet anvisa härför erforderliga medel.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande i ärendet den 1 näst- Statskontoret.
lidne april anfört följande.

Såsom statskontoret framhållit vid flera föregående tillfällen, då fråga förevarit om förhöjning av pensioner, som utginge med lägre belopp än de, vartill senaste löne reglering gäve anledning, måste den statstjänare, som vid avgång från tjänsten kommit i åtnjutande av pension till ett enligt då gällande avlöningsstat och övriga bestämmelser avpassat belopp, anses icke vidare hava något som helst berättigat anspråk på ytterligare understöd av staten. Denna principiella uppfattning vore givetvis gällande även i fråga om pensionerade f. d. befattningshavare vid lotsverket, men å andra sidan låte det sig icke förneka, att den pension, som tillkomme åtskilliga före år 1915 avskedade befattningshavare vid lotsverket, icke vore tillräcklig att utan väsentligt tillskott bereda sin innehavare en i ekonomiskt avseende dräglig tillvaro. I flera fall uppginge pensionen icke ens till det belopp av 300 kronor, vilket numera ansetts vara det minsta, som i pension borde tilldelas en i verksamhet för statens räkning uttjänt arbetare utan fast anställning. Och med hänsyn härtill torde billigheten få anses bjuda, att någon förbättring av de låga pensionsbeloppen bereddades icke blott dem, vilka under

åren 1912—1914 avgått med pension, utan även övriga f. d. befattningshavare, som pensionerats före år 1915. För sin del skulle statskontoret därför vilja ifrågasätta, att för vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket, vilka pensionerats efter andra grunder än dem, som för lotsverkets personal trädde i kraft med 1915 års ingång, bereddes tillfälliga understöd att vid styrkt behov utdelas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som enligt riksdagens på framställning av Kungl. Maj:t lämnade medgivande gällde för vissa pensionerade underofficerare med vederlikar vid armén samt för vissa pensionerade kronojägare och förrådsvaktmästare ävensom för daglönare vid marinen. Härav följde, att då f. d. fyrmästarna redan uppbure ett jämförelsevis så betydligt pensionsbelopp som 1,000 kronor, någon förbättring för dem, såsom de begärt, icke borde ifrågakomma enligt statskontorets mening. Men icke heller lotsstyrelsens förslag, vilket åsyftade, att pension, som icke uppginge till 600 kronor, skulle förhöjas till nämnda belopp, syntes statskontoret kunna tillstyrkas, enär enligt vad statskontoret inhämtat en del av ifrågavarande f. d. befattningshavare vid lotsverket åtnjöte så små pensioner, att en sådan förhöjning skulle i flera fall innebära, att pensionen skulle mångdubblas. I stället ville det synas statskontoret, som om, där styrkt behov av understöd föreläge, pensionen borde så förhöjas, att den i intet fall understeg 350 kronor, samt att i övrigt lämnades ett understöd av 100 kronor, dock att sammanlagda beloppet av pension och understöd icke finge i något fall överstiga 550 kronor. Härför erforderligt anslag läte sig naturligtvis icke exakt beräknas, då kostnaden vore beroende på prövningen av behovet i varje särskilt fall, men kostnaderna syntes icke kunna mycket överstiga 9,000 kronor, och torde därför ett förslagsanslag å nämnda belopp kunna anses vara fullt tillräckligt.

Statskontoret har alltså hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå riksdagen att å extra stat för år 1917 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 9,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än de, vilka med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor, att understöd ej tilldelades annan än den, som styrkte sig vara i behövande omständigheter, samt att understödet bestämdes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension uppbure mindre än 250 kronor, skulle utgå med det belopp, som erfordrades för att understödet och pensionen tillsammans skulle uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen icke i något fall finge överstiga 550 kronor.

Direktionen över flottans pensionskassa har den 28 nästlidna april avgivit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid överlämnat en inom pensionskassan utarbetad uppgift å lotsverket tillhörande personal, som genom flottans pensionskassa åtnjuter pension enligt bestämmelser äldre än de, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, med för envar pensionstagare angivet pensionsbelopp från kassan, och vilken personal jämlikt statskontorets utlåtande skulle i händelse av föreliggande styrkt behov av understöd vara berättigad till sådant; och har direktionen i sitt berörda utlåtande vidare anfört, bland annat, följande.

*Direktionen
över flottans
pensionskassa.*

Därest samtliga i uppgiften upptagna pensionärer skulle komma i åtnjutande av understöd, skulle det för ifrågavarande understöd erforderliga anslagsbeloppet uppgå till 11,720 kronor. Så stort anslagsbelopp syntes emellertid icke erfordras dels på den grund att de i uppgiften angivna understöden för vissa pensionstagare torde komma att minskas i anledning av till dem från lotsverket direkt utgående pensionsförmåner utöver dem, som åtnjöttes från flottans pensionskassa, dels ock med hänsyn därtill att förutsatt behov av understöd icke syntes föreligga för samtliga i uppgiften upptagna pensionärer. Det av statskontoret ifrågasatta förslagsanslaget å 9,000 kronor torde därför få anses för ändamålet tillräckligt.

I likhet med statskontoret har alltså direktionen hemställt, det täcktes Kungl. Maj:t i nådig proposition föreslå riksdagen att för ändamålet å extra stat för år 1917 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 9,000 kronor under de av statskontoret föreslagna villkor; och har direktionen därjämte ifrågasatt, huruvida icke å ifrågavarande befattningshavare kunde utverkas understöd enligt förenämnda grunder jämväl för tiden från och med innevarande års ingång.

Angående sättet för de ifrågasatta understödens utbetalande har direktionen föreslagit, att desamma i likhet med vad som gäller enligt nådiga brevet den 13 juni 1913 i fråga om utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen, vilka pensionerats enligt äldre bestämmelser än de, som meddelats genom nådiga kungörelsen den 25 november 1910, skola utbetalas genom flottans pensionskassa i sammanhang med utbetalandet av understödstagarna tillkommande pensioner.

Med hänsyn till storleken av de pensioner, som tillkomma f. d. *Departements-*
fyrmästare, anser jag, i likhet med statskontoret, någon förbättring av *chefen.*
dessas pensionsförhållanden icke vara av behovet påkallad. Däremot

synes mig synnerligen behjärtansvärt att söka bereda understöd vid verkligt behov åt de kategorier av ifrågavarande pensionärer, vilka genom nu åtnjutna pensioner icke kunna anses tryggade mot att komma i nödställd belägenhet. Den princip, som skulle ligga till grund för beviljande av dylika understöd, har av riksdagen, på sätt statskontoret framhållit, redan tillämpats i flera fall såsom vid beslut angående understöd år 1907 åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén, år 1910 åt pensionerade kronojägare, år 1912 åt f. d. förrådsvaktmästare samt år 1913 åt pensionerade f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen. De i föreliggande fall av statskontoret föreslagna understödsbeloppen synas mig lämpligt avpassade och anhallar jag få erinra, att det för ändamålet beräknade anslagsbeloppet kommer att i mån av pensionstagarnas frånfalle successivt minskas. Att såsom direktionen över flottans pensionskassa bragt på tal söka utverka understöd åt ifrågavarande f. d. befattningshavare jämväl för tiden från och med innevarande års ingång, finner jag ej böra ifrågasättas. Understöden torde, såsom direktionen föreslagit, böra till understödstagarna utbetalas i sammanhang med utbetalandet av deras pensioner från flottans pensionskassa; och synas de närmare föreskrifterna i avseende å erforderliga ansökningshandlingar samt ansökningarnas prövande m. m. böra av Kungl. Maj:t meddelas i överensstämmelse med motsvarande föreskrifter rörande understöd till förenämnda pensionerade f. d. förmän bland daglönare m. fl.»

Utskottet.

Utskottet finner för sin del förevarande framställning synnerligen behjärtansvärd. Riksdagen har också, såsom statskontoret framhållit, i flera fall tillämpat den princip, som ligger till grund för beviljande av sådana understöd, om vilka här är fråga. Utskottet har därför ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må å extra stat för år 1917 under tionde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 9,000 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blivit tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt
att understödet bestämmes till 100 kronor, dock

att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

II. Allmänna indragningsstaten.

1. Angående sjöförvarsdepartementet.

2:o) I en till riksdagen den 28 april 1916 avlåten proposition, nr 230, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre korpralen vid 3:e matroskompaniet nr 520 *Arvid Persson* må, utöver honom från flottans pensionskassa tillkommande pension å 240 kronor, från allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid uppbära ett årligt understöd av 210 kronor, att utgå från och med år 1916.

*Angående
årligt under-
stöd åt f.
korpralen
A. Persson.*

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till ovannämnda statsrådsprotokoll.

Utskottet, som icke haft något att erinra emot Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning, hemställer,

att riksdagen må medgiva, att förre korpralen vid 3:e matroskompaniet nr 520 *Arvid Persson* må, utöver honom från flottans pensionskassa tillkommande pension å 240 kronor, från allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid uppbära ett årligt understöd av tvåhundra tio kronor, att utgå från och med år 1916.

2. Angående ecklesiastikdepartementet.

Angående
understöd åt
äldre behö-
vande folk-
skollärare
m. m.

3:o) I nedannämnda punkter under tionde huvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen:

i punkt 8:

att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande med låg pension avgångna folkskollärare beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln på *extra stat* för år 1917 ett *anslag* av 20,000 kronor.

i punkt 39:

att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, utan pension avgångna folkskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år 1917 ett *anslag* av 4,200 kronor;

i punkt 40:

att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, utan understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt avgångna småskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år 1917 ett *anslag* av 25,000 kronor;

i punkt 41:

att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, med lågt understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt avgångna småskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år 1917 ett *anslag* av 15,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 18 februari 1916 avlåten proposition, nr 107, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1) *dels* medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, sådan äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, må för år 1917 tillerkännas understöd till belopp av 650 kronor,

dels medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, äldre behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka före år 1907 erhållit avsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, må för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppgår till högst 650 kronor; dock att understödets och pensionens sammanlagda belopp, där det skulle utgöra mera än 600 kronor, icke må i något fall överstiga beloppet av den pension, som skulle hava till vederbörande utgått från folkskollärarnas pensionsinrättning, därest nu gällande pensionsbestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten,

dels för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett anslag av 24,200 kronor,

dels ock medgiva, att de sålunda angivna grunderna för utdelande av understöd till ifrågakvarande två grupper av understödstagare må äga tillämpning även beträffande motsvarande understöd för år 1916;

2) *dels* medgiva, att sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka, efter att hava i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt reglementet den 22 juni 1892, må för år 1917 tillerkännas särskilt understöd under följande villkor och bestämmelser, nämligen

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring avslutats så tidigt, att åldersunderstöd enligt nyssnämnda reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången av år 1891;

att sådan från tjänsten avgången lärare eller lärarinna uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behövande omständigheter;

att det belopp, vartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 225 kronor årligen; dock att, då fråga är om högre understöd än 200 kronor, understödsbeloppet icke må i något fall överstiga beloppet av det understöd, som skulle hava till vederbörande utgått från småskollärarens m. fl. åldersunderstödsanstalt, därest de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten; samt

att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, vilka befinnas erforderliga,

dels medgiva, att sådan äldre behövande lärare eller lärarinna vid

småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt reglementet den 22 juni 1892 men beviljats avsked före utgången av år 1909, må för år 1917 tillerkännas särskilt understöd enligt de grunder, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt stadga; dock att detta understöd tillsammans med det från nämnda understödsanstalt utgående må komma att utgöra högst 225 kronor samt att understödets sammanlagda belopp icke må i något fall överstiga beloppet av det understöd, som skulle hava till vederbörande utgått från nämnda anstalt, därest de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten,

dels för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett anslag av 40,000 kronor,

dels ock medgiva, att de sålunda angivna grunderna för utdelande av understöd till ifrågavarande två grupper av understödstagare må äga tillämpning även beträffande motsvarande understöd för år 1916.

Åberopade statsrådsprotokollet är av följande lydelse:

»Sedan längre eller kortare tid tillbaka hava under riksstatsens tionde huvudtitel utgått särskilda anslag för beredande av understöd åt sådana lärare vid folk- och småskolor, vilka antingen avgått från tjänsten så tidigt, att de icke kunnat erhålla pension eller understöd från de för dylika befattningshavare inrättade pensions- och understödsanstalter — folkskollärarynas pensionsinrättning och småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt — eller ock vid avgång från tjänsten erhållit pension eller understöd, understigande vissa för olika fall angivna belopp. Då jag nu anmäler frågan om framställning till riksdagen rörande anvisande av anslag till berörda ändamål för år 1917, torde jag få yttra mig om de olika anslagen i den ordning, vari de pläгат omnämnas under tionde huvudtiteln.

1:o.

Understöd åt äldre behövande folkskollärare.

a) Avgångna med låg pension.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1910 års riksdag, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, äldre behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka före år 1907 erhållit avsked med pension från folkskollärarynas pensionsinrättning, finge för år 1911 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppginge till 525 kronor, och anvisades i sammanhang därmed på extra stat för

år 1911 under tionde huvudtiteln ett belopp av 36,637 kronor. För enahanda ändamål anvisade riksdagen under samma huvudtitel på extra stat för vart och ett av åren 1912—1915 ett belopp av 36,637 kronor och för år 1916 ett belopp av 20,000 kronor, därvid dock för åren 1913—1916, i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, det belopp, vartill understöd jämte pension finge uppgå, av riksdagen bestämdes till 600 kronor.

I anledning av det för år 1913 beviljade anslaget utfärdade Kungl. Maj:t den 10 juni 1912 kungörelse i ämnet att tills vidare lända till efterrättelse. Enligt denna kungörelse skulle ansökningar om understöd från ifrågavarande anslag ingivas till Kungl. Maj:t, som därefter beslutade rörande utdelande av understöd till de särskilda sökandena.

Sedan emellertid fråga uppkommit, huruvida till folkskolöverstyrelsen skulle kunna överlämnas avgörandet i vissa grupper av ärenden, som tillhörde Kungl. Maj:ts omedelbara handläggning, har Kungl. Maj:t den 26 juni 1915 utfärdat ny kungörelse i ämnet att tills vidare lända till efterrättelse. Därvid har föreskrivits, att ansökningar om understöd från anslaget skola insändas till folkskolöverstyrelsen, som äger att rörande de inkomna ansökningarna meddela beslut.

Under år 1914 har av anslaget utdelats ett belopp av 17,819 kronor åt 146 understödstagare och under år 1915 16,289 kronor åt 141 understödstagare.

När jag den 31 december 1915 för Kungl. Maj:t anmälde vissa ärenden rörande regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel för år 1917, yttrade jag, att understöd till ifrågavarande lärare syntes böra fortfarande utgå och att jag icke hade för avsikt att föreslå någon ändring i det för år 1916 anvisade anslagsbeloppet. Då emellertid fråga uppkommit om ändrade grunder för understödets utdelande men behöfelig utredning i detta avseende icke hunnit avslutas, hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, med låg pension avgångna folkskollärare beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln på extra stat för år 1917 ett anslag av 20,000 kronor. Framställning till riksdagen avläts i enlighet med denna min hemställan.

Jag hade dessförinnan genom skrivelse till direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning den 23 november 1915 upptagit frågan, huruvida icke från 1916 års ingång såväl understöden till de med låg pension avgångna folkskollärarna som ock de understöd, vilka, på sätt jag förut nämnt, från anslag under tionde huvudtiteln utgå till vissa andra grupper av lärare, borde i erforderlig grad ökas. I denna skrivelse,

däri direktionen anmodades att inkomma med yttrande och förslag i berörda hänseende, angavs såsom förutsättning vid uppdragets fullgörande, att de förhöjda understödsbeloppen skulle ställas i lämpligt förhållande till de pensions- och understödsbelopp, som enligt nu gällande bestämmelser utdelas från folkskollärarnas pensionsinrättning och småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, samt att, beträffande varje särskilt slag av de ifrågavarande understöden, deras sammanlagda belopp icke skulle överstiga de för år 1916 av riksdagen för samma ändamål beviljade anslagen.

Direktionen avgav den 30 december 1915 det infortrade utlåtandet och anförde därvid beträffande den grupp av understödstagare, om vilka nu närmast är fråga:

Vad till en början anginge äldre behövande pensionerade folkskollärare och folkskollärarynnor, som avgått från tjänsten före år 1907 med pension understigande 600 kronor, ägde dessa enligt gällande bestämmelser komma i åtnjutande av understöd av statsmedel till sådant belopp, att detsamma jämte pensionen uppginge till 600 kronor. För ifrågavarande ändamål hade för år 1916 anslagits 20,000 kronor.

En hos direktionen verkställd undersökning hade givit till resultat, att det skulle erfordras ett anslag av 35,695 kronor för att till 600 kronor utfylla alla före år 1907 upplupna pensioner, understigande 600 kronor och tillkommande ännu levande pensionstagare. Dessas antal uppginge till 302. Hittills vunnen erfarenhet gäve emellertid vid handen, att det vore långt ifrån alla pensionstagare, som begagnade sig av medgivandet att få sina pensioner utfyllda med statsmedel, vare sig detta berodde på en jämförelsevis god ekonomisk ställning eller, måhända i vissa fall, på okunnighet om ifrågavarande medgivande.

Huru i detta avseende förhållandena för år 1916 kunde komma att gestalta sig, syntes vanskligt att förutsäga. De föregående årens erfarenhet kunde knappast giva stöd för pålitliga antaganden, i synnerhet som den numera rådande dyrtiden måste medföra en allmän försämring av levnadsvillkoren. Det syntes med hänsyn härtill ej vara uteslutet, att man för år 1916 kunde få att räkna med en större utbetalning från ifrågavarande anslag än för föregående år. Och även om det anvisade anslaget kunde visa sig tillräckligt för sitt ändamål, torde detsamma i varje fall ej med någon som helst säkerhet kunna antagas förslå till någon ökning av de utgående understöden. För att utfylla pensionerna t. ex. upp till 625 kronor — i vilket fall man finge räkna med ytterligare 68 pensionstagare med pensioner å 600 kronor och 2 pensionstagare med pensioner å 615 kronor — skulle det nämligen erfordras i ett för allt ett anslag å 44,965 kronor.

Såsom jag redan nämnt, har jag icke för avsikt att föreslå någon höjning i de under tionde huvudtiteln nu anvisade anslagen till understöd åt olika grupper av lärare. Däremot synes det mig önskvärt, att nämnda anslag för sitt ändamål helt tagas i anspråk. Skulle det, såsom direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning håller för möjligt, komma att visa sig, att antalet sökande under den närmaste tiden avsevärt

ökas, kunna de för understöden nu stadgade maximibeloppen icke överskridas; därest åter antalet sökande håller sig någorlunda konstant eller sjunker, kan en höjning av nyssnämnda maximibelopp ske inom ramen av de nuvarande anslagen. I fråga om det antal sökande, som framdeles kan vara att motse, bör emellertid uppmärksammas, att vid maximigränsens höjning möjlighet öppnas för vissa nya grupper av sökande att erhålla delaktighet i understödet.

Under år 1915 utdelades, såsom redan är nämnt, till 141 pensionerade folkskollärare och folkskollärarinnor ett sammanlagt understödsbelopp av 16,289 kronor. Därest sagda år ett belopp av 20,000 kronor tagits i anspråk och överskottet, 3,711 kronor, fördelats lika på nyssnämnda understödstagare, skulle på en var av dem hava kommit ett tilläggsbelopp av omkring 26 kronor. Sammanlagda beloppet av pensionen och understödet skulle då hava uppgått till omkring 626 kronor. Den sammanslagning med ett annat anslag, som jag i det följande förordar, skulle medföra någon höjning av detta belopp.

Jag skulle under dessa förhållanden vilja förorda sådan ändring i bestämmelserna rörande understöd för den grupp av lärare, om vilken nu är fråga, att möjlighet beredes att höja maximigränsen 600 kronor till 650 kronor, dock med en viss begränsning, som jag nu skall angiva.

I de hittills gällande bestämmelserna har något avseende icke fästats vid den omständigheten, huruvida den pension, som utgått till vederbörande lärare, varit hel eller avkortad; i samtliga fall har understödets belopp så avpassats, att understödet och pensionen sammanlagt uppgått till 600 kronor. Detta belopp överstiger emellertid vad som enligt reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning i dess nuvarande avfattning kan under vissa förhållanden komma att utgå såsom avkortad pension. En person, som avgått före år 1907, kan således, om också endast i undantagsfall, under i övrigt likartade förhållanden komma i gynnsammare ställning än den, som nu avgår med pension enligt reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning. Om maximigränsen utan vidare höjes till 650 kronor, kommer nämnda oegentlighet att göra sig än mera gällande. Till undvikande härav synes det mig lämpligt, att — utan att någon minskning ifrågasattes i det understödsbelopp, som i dylika fall hittills utgått — vid maximigränsens höjning ett kompletterande stadgande meddelas av innehåll, att understödets och pensionens sammanlagda belopp, där det skulle utgöra mera än 600 kronor, dock icke må i något fall överstiga beloppet av den pension, som skulle hava till vederbörande utgått från folkskollärarnas pensionsinrättning, därest nu gällande pensionsbestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten.

De ändrade grunder för understödets utdelande, som jag nu förordat, torde kunna vinna tillämpning redan under år 1916. Enligt förutnämnda kungörelse den 26 juni 1915 skola visserligen ansökningar om understöd av ifrågavarande slag ingivas före den 1 mars eller i visst fall före den 15 april, och understödets utdelande torde under vanliga förhållanden kunna äga rum under den tidigare delen av sommaren. Det synes emellertid ej möta hinder att, därest anslagsbeloppet medger understödets förhöjning, lämna vederbörande tillfälle att inkomma med nya ansökningar eller ock, vad redan anmälda understödstagare angår, låta de höjda beloppen komma dessa understödstagare till godo på grund av de redan ingivna ansökningarna.

b) Avgångna
utan pension.

Jag övergår nu till den ganska fåtaliga grupp av understödstagare, som utgöres av folkskollärare, vilka avgått från tjänsten före år 1867 och sålunda icke kunnat erhålla pension från folkskollärarnas pensionsinrättning.

För att bereda understöd åt äldre behövande folkskollärare, vilka icke kunnat erhålla pension från den år 1866 bildade folkskollärarnas pensionsinrättning, anvisades för vart och ett av åren 1885—1904 å allmänna indragningsstaten ett anslag å 10,000 kronor. För åren 1905 och 1906 bestämde riksdagen anslaget storlek till respektive 7,000 kronor och 6,650 kronor, för åren 1907 och 1908 till 4,900 kronor, för år 1909 till 5,600 kronor, för år 1910 till 4,400 kronor, för år 1911 till 4,000 kronor, för år 1912 till 3,600 kronor, för åren 1913 och 1914 till 4,800 kronor samt för åren 1915 och 1916 till 4,200 kronor. Maximibeloppet för varje understödstagare, vilket till år 1899 var 250 kronor, höjdes av 1898 års riksdag till 300 kronor och av 1900 års riksdag till 350 kronor. På grund av inom 1907 års riksdag väckt motion ökades maximibeloppet till 400 kronor, vilket belopp även blivit bestämt för åren 1909—1912. Sistnämnda år höjdes maximibeloppet ytterligare till 600 kronor.

Beträffande understöd från ifrågavarande anslag utfärdades nådig kungörelse den 10 juni 1912. Sedermera har Kungl. Maj:t den 26 juni 1915 utfärdat ny kungörelse i ämnet att tills vidare lända till efterrättelse. Enligt sistnämnda kungörelse skola ansökningar om understöd insändas till folkskolöverstyrelsen, som äger att rörande de inkomna ansökningarna meddela beslut.

Under vartdera av åren 1914 och 1915 hava 5 understödstagare erhållit understöd från detta anslag till ett sammanlagt belopp av 3,000 kronor.

I förevarande ärende anförde jag till statsrådsprotokollet över ecklesiastik-

ärenden den 31 december 1915, att understöd av ifrågavarande slag syntes böra fortfarande utgå och att jag icke hade för avsikt att föreslå någon ändring i anslagsbeloppet, 4,200 kronor. Fråga hade emellertid uppkommit om ändrade grunder för understödets utdelande, men behövlig utredning i detta avseende hade icke hunnit föras till slut. I enlighet med min hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, utan pension avgångna folkskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år 1917 ett anslag å 4,200 kronor.

Beträffande dessa understödstagare har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning i sitt förutnämnda utlåtande den 30 december 1915 anført, att då någon ökning i de av statsmedel utgående understöden åt pensionstagare i nämnda pensionsinrättning icke syntes kunna med tillgängliga anslag beredas, torde därav böra anses följa, att från dessa anslag någon höjning ej heller kunde vidtagas beträffande de understöd av statsmedel, som enligt gällande bestämmelser kunde tilldelas äldre behövande förutvarande folkskollärare, som avgått från tjänsten före år 1867 och således ej åtnjöte pension från pensionsinrättningen.

Av vad jag anført i det föregående följer, att jag kommit till ett annat slut än direktionen i vad angår de understödstagare, som även åtnjuta pension från folkskollärarnas pensionsinrättning. Om, såsom jag förordat, det sammanlagda beloppet av pension och understöd kommer att för dem ökas till högst 650 kronor, torde det få anses motiverat, att detta maximibelopp får utgå såsom understöd till de före år 1867 utan pension avgångna lärarna. Någon restriktiv bestämmelse av det slag, jag under förra avdelningen av denna punkt föreslagit i fråga om belopp överstigande 600 kronor, torde ej vara av nöden beträffande det fåtal mycket gamla lärare, som här avses.

Den höjning, om vilken här är fråga, torde böra medgivas även beträffande de för år 1916 utgående understöden.

Jag har redan nämnt, att under vartdera av åren 1914 och 1915 utdelades från ifrågavarande anslag till 5 understödstagare ett sammanlagt belopp av 3,000 kronor. Genom understödets höjande till 650 kronor skulle totalbeloppet stiga till 3,250 kronor. Då anslaget nu utgör 4,200 kronor, skulle sålunda ett visst överskott uppstå å detsamma. På grund därav och för vinnande av förenkling i riksstaten synes det lämpligt, att förevarande anslag å 4,200 kronor sammanföres med det under förra avdelningen av denna punkt upptagna, nu på extra stat utgående anslaget å 20,000 kronor till ett enda anslag å 24,200 kronor, att uppföras å allmänna indragningsstaten. Bland de understödstagare, som skola bliva

delaktiga av detta anslag, torde de utan pension avgångna lärarna få upp-
tagas såsom den första gruppen.

2:o.

Understöd
åt äldre be-
hövande små-
skollärare.

a) Avgångna
utan under-
stöd.

För att bereda ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor
vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie
lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka, efter att hava i minst femton
års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla under-
stöd enligt reglementet den 22 juni 1892, samt under vissa angivna villkor
och bestämmelser i övrigt anvisades för åren 1902—1905 å allmänna in-
dragningsstaten ett anslag å 19,400 kronor årligen. Till samma ändamål
anvisades för vart och ett av åren 1906—1908 18,000 kronor, för vardera
av åren 1909 och 1910 24,000 kronor, för år 1911 21,600 kronor, för år
1912 20,550 kronor samt för vart och ett av åren 1913—1916 25,000
kronor. Understödens maximibelopp, som år 1908 höjts från 100 kronor
till 150 kronor, bestämdes av 1912 års riksdag till 200 kronor.

I anledning av det för år 1913 beviljade anslaget utfärdades nådig
kungörelse den 10 juni 1912. Sedermera har Kungl. Maj:t den 26 juni
1915 utfärdat ny kungörelse i ämnet att tills vidare lända till efter rättelse.
Enligt sistnämnda kungörelse skola ansökningar om understöd från ifråga-
varande anslag insändas till folkskolöverstyrelsen, som äger att rörande
dessa ansökningar meddela beslut.

Under år 1914 utdelades av anslaget 22,400 kronor åt 112 under-
stödstagare och under år 1915 21,200 kronor åt 106 understödstagare.

Jag yttrade till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 31
december 1915, att understöd från anslag å allmänna indragningsstaten
syntes böra fortfarande utgå till de lärare, om vilka här vore fråga,
och jag ärnade icke föreslå ändring beträffande anslagsbeloppet, 25,000
kronor. Emellertid hade fråga uppkommit om ändrade grunder för under-
stödet utdelande, men behöflig utredning i detta avseende hade icke blivit
slutförd. I enlighet med min hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen
att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, utan
understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt avgångna
småskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år
1917 ett anslag av 25,000 kronor.

I fråga om de understödstagare, till vilka jag kommer under senare
avdelningen av denna punkt — d. v. s. dem, som avgått med lågt under-
stöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt — har direk-
tionen över folkskollärarnas pensionsinrättning på grunder, som jag skall i det

följande närmare omförmåla, i sitt ovanberörda utlåtande den 30 december 1915 kommit till det resultatet, att någon ökning i de till dem av statsmedel utgående understöden ej syntes kunna med tillgängliga anslag beredas, och vid sådant förhållande har direktionen ansett, att någon höjning ej heller kunde beredas de understödstagare, som avgått innan understöd från anstalten kunnat tillgodokomma dem. I olikhet med direktionen anser jag, att för båda grupperna maximigränsen bör höjas, i den mån tillgängliga anslagsmedel sådant medgiva. Såsom framgår av de beräkningar, jag här efteråt skall lämna, torde denna höjning böra stanna vid ett maximibelopp av 225 kronor. För den ena liksom den andra gruppen av understödstagare synes därjämte en begränsning böra ske av enahanda slag, som jag föreslagit beträffande de med låg pension avgångna folkskollärarna.

Jag vill i sådant avseende erinra, att enligt nu gällande föreskrifter utgå från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt helt understöd med ett årligt belopp av 450 kronor och avkortat understöd med efter olika förhållanden växlande belopp, lägst 205 kronor för år. Så länge maximigränsen för understöd från anslaget å allmänna indragningsstaten till de lärare, som avgått utan understöd från anstalten, varit satt till 200 kronor, har man kunnat lämna åsido frågan, huruvida och med vilket belopp understöd skulle hava till vederbörande utgått från anstalten, därest hithörande bestämmelser för honom ägt tillämplighet. Bland dessa understödstagare finnas ock säkerligen åtskilliga, som icke skulle enligt gällande bestämmelser vara berättigade till understöd från anstalten. Höjes maximigränsen till 225 kronor, torde följdriktigheten fordra, att det understöd, som från anslag å allmänna indragningsstaten beredes lärare, vilken avgått utan understöd från anstalten, icke får, såvitt angår högre belopp än 200 kronor, överstiga vad som skulle hava till honom utgått från anstalten, därest de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten.

Den höjning, varom nu är fråga, torde böra medgivas även beträffande de för år 1916 utgående understöden.

I övrigt torde de för år 1916 gällande föreskrifterna i förevarande avseende böra oförändrade kvarstå även för år 1917.

Det synes önskvärt, att det understöd, som från anslag å allmänna indragningsstaten lämnas lärare, vilken avgått utan understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, hålles vid ett belopp ungefär motsvarande det, som beträffande lärare, vilken avgått med lågt understöd från anstalten, anger totalbeloppet av understöden från anstalten och från allmänna indragningsstaten. För utjämnande av den olikhet, som härutinnan eljest kunde uppkomma, vill jag föreslå, att de båda å allmänna

indragningsstaten hittills uppförda två anslagen till understöd åt nu berörda grupper av lärare, år 1916 tillhopa 40,000 kronor, sammanslås till ett enda anslag.

Jag övergår nu till den sista gruppen av understödstagare, innefattande dem som avgått med lågt understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

b) Avgångna
med lågt
understöd.

På grund av enskild motion beslöt 1908 års riksdag att för år 1909 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 8,000 kronor att enligt de grunder, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, användas till understöd av högst 50 kronor till sådan äldre behövande lärare eller lärarinna vid småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt reglementet den 22 juni 1892 men erhållit avsked före utgången av år 1900, dock att understödet tillsammans med det från nämnda ålderdomsunderstödsanstalt utgående finge utgöra högst 150 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar beviljade riksdagen för samma ändamål för år 1910 8,000 kronor samt för vartdera av åren 1911 och 1912 4,000 kronor.

På förslag av Kungl. Maj:t höjde sedermera 1912 års riksdag maxigränsen för understödets sammanlagda belopp från 150 kronor till 200 kronor samt utsträckte i sammanhang härmed rätten till statsunderstöd till samtliga understödstagare, som före utgången av år 1909 avgått ur tjänsten med lägre understöd än 200 kronor. Samtidigt borttogs bestämmelsen, att understödet från nu ifrågavarande anslag ej finge överstiga 50 kronor. Till bestridande av det sålunda höjda statsunderstödet anvisade riksdagen för vart och ett av åren 1913—1915 ett anslag av 25,000 kronor samt för år 1916 ett anslag av 15,000 kronor.

I anledning av det för år 1913 beviljade anslaget utfärdades nådig kungörelse den 10 juni 1912. Sedermera har Kungl. Maj:t den 26 juni 1915 utfärdat ny kungörelse i ämnet att tills vidare lända till efter rättelse. Enligt sistnämnda kungörelse skola ansökningar om understöd från ovanberörda anslag insändas till folkskolöverstyrelsen, som äger att rörande dessa ansökningar meddela beslut.

Av anslaget har understöd utdelats under år 1914 till 152¹⁾ understödstagare med 13,680¹⁾ kronor och under år 1915 till 159 understödstagare med 13,845 kronor.

¹⁾ I framställningen till 1915 års riksdag, tionde huvudtiteln, punkten 29, uppgavs antalet till 149 med ett sammanlagt understödsbelopp av 13,430 kronor. Sedermera hava tillkommit 3 understödstagare med tillhopa 250 kronor i understöd.

I detta ärende yttrade jag till statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden den 31 december 1915, att understöd från anslag å allmänna indragningsstaten syntes bära fortfarande utgå till ifrågavarande lärare, och jag hade icke för avsikt att föreslå ändring i anslagsbeloppet. Fråga hade emellertid uppkommit om ändrade grunder för understödets utdelande, men behövlig utredning i detta avseende hade icke blivit slutförd. Kungl. Maj:t föreslog på min hemställen riksdagen att i avbidan på proposition angående understöd åt äldre behövande, med lågt understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt avgångna småskollärare beräkna för ändamålet å allmänna indragningsstaten för år 1917 ett anslag av 15,000 kronor.

Beträffande de understödstagare, om vilka nu är fråga, har direktio- nen över folkskollärarnas pensionsinrättning i sitt ovan berörda utlåtande den 30 december 1915 anfört följande:

Vad beträffar äldre behövande, från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstöds- anstalt understödda småskollärare m. fl., vilka före år 1910 avgått med understöd, understigande 200 kronor, äga dessa av statsmedel bekomma utfyllnad i understödet upp till 200 kronor; och har för ifrågavarande ändamål för år 1916 anslagits 15,000 kronor.

Verkställd undersökning har givit till resultat, att det skulle erfordras ett anslag av 27,505 kronor för att till 200 kronor utfylla alla före år 1910 upplupna understöd, understigande 200 kronor och tillkommande ännu levande understödstagare. Dessas antal uppgår till 334. Förhållandena äro således ungefärligen analoga med nyss be- handlade fall (beträffande pensionerade folkskollärare); varför direktionen inskränker sig till att, under åberopande i övrigt av det ovan anförda, meddela, att det belopp, som skulle erfordras för att utfylla understöden t. ex. till 225 kronor — i vilket fall man finge räkna med ytterligare 140 understödstagare med understöd å 200 kronor samt 7 under- stödstagare med understöd å 205—215 kronor — skulle uppgå till inalles 39,475 kronor.

Jag har i det föregående uttalat mig för att de båda anslag å till- hoga 40,000 kronor, som nu äro å allmänna indragningsstaten uppförda för beredande av understöd dels åt lärare, som avgått utan understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, dels ock åt lärare, som avgått med lågt understöd från nämnda anstalt, måtte sammanföras till ett enda anslag. År 1915 utdelades från de då för berörda ändamål anvisade anslagen tillhoga 35,045 kronor åt 265 understödstagare. Därast sagda år ett belopp av 40,000 kronor tagits i anspråk och överskottet, 4,955 kronor, fördelats lika på nämnda understödstagare, skulle på en var av dem hava kommit ett tilläggsbelopp av omkring 19 kronor. Samman- lagda beloppet av understöden från ålderdomsunderstödsanstalten och från allmänna indragningsstaten skulle då hava utgjort omkring 219 kronor.

Under dessa förhållanden torde, såsom jag förut antytt, den nuvarande maximigränsen, 200 kronor, böra höjas till 225 kronor.

Även beträffande de lärare, som avgått med lågt understöd från anstalten, torde, såsom ock i det föregående framhållits, böra meddelas ett kompletterande stadgande av enahanda slag, som jag förordat i fråga om de med låg pension avgångna folkskollärarna och i förra avdelningen av nu förevarande punkt.

I de bestämmelser, som hittills gällt rörande ytterligare understöd åt de med lågt understöd från ålderdomsunderstödsanstalten avgångna lärarna, har nämligen något avseende icke fästats vid den omständigheten, huruvida det understöd, som tillkommit vederbörande från anstalten, utgått med helt eller avkortat belopp; i samtliga fall har tilläggsbeloppet så avpassats, att totalbeloppet uppgått till 200 kronor. Höjes nu denna gräns till 225 kronor, skulle det kunna inträffa, att en person, som före utgången av år 1909 avgått med avkortat understöd från anstalten, komme att såsom understöd från anstalten och från nu ifrågavarande anslag erhålla tillhoppa intill 225 kronor. Detta belopp överstiger emellertid det lägsta belopp — 205 kronor — som enligt nu gällande föreskrifter kan komma att från anstalten utgå såsom avkortat understöd. En person, som avgått från sin befattning före utgången av år 1909, skulle sålunda kunna under i övrigt likartade förhållanden komma i gynnsammare ställning än den, som avginge med understöd från anstalten enligt för närvarande gällande bestämmelser.

Detta är en oegentlighet, vilken torde böra undvikas, och det synes mig fördenskull riktigast, att, jämte det att maximigränsen höjes till 225 kronor, föreskrift lämnas därom, att understödet från anstalten tillsammans med understödet från nu ifrågavarande anslag icke må överstiga det understödsbelopp, som skulle hava till vederbörande utgått från anstalten, därest de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten.

Den höjning i maximibeloppet, som jag sålunda förordat, torde böra medgivas även beträffande de för år 1916 utgående understöden.»

Motion II:
256.

Utskottet har vidare till behandling förehåft en i anledning av Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 107 inom andra kammaren av herr V. Rydén väckt motion, nr 256, vari motionären hemställt,

»att riksdagen måtte,

1:o) *dels* medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, sådan äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit avsked före år 1867, må för år 1917 tillerkännas understöd till belopp av 800 kronor,

dels medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka erhållit avsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, till belopp, som understiger 800 kronor, må för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppgår till 800 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 100,000 kronor;

2:o) *dels* medgiva, att sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka efter att hava i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt reglementet den 22 juni 1892, må för år 1917 tillerkännas ett understöd av 400 kronor under följande villkor och bestämmelser, nämligen

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring avslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången av år 1891;

att sådan från tjänsten avgången lärare eller lärarinna uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behövande omständigheter, samt att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, vilka befinnas erforderliga,

dels medgiva, att sådan behövande lärare eller lärarinna vid småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt till belopp, som understiger 400 kronor, må för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med det från ålderdomsunderstödsanstalten utgående understöd uppgår till 400 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 150,000 kronor; samt

3:o) *dels ock* medgiva att vid utdelande av understöd för samtliga dessa grupper under år 1916 må tillämpas de grunder, som föreslagits uti statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 18 februari 1916.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»I propositionen nr 107 har Kungl. Maj:t framlagt förslag till förbättring i de äldre folkskollärares och småskollärares pensionsförhållanden. Förslaget går ut på att äldre folkskollärare skulle erhålla ett understöd, så att detta tillsammans med pensionen skulle uppgå till högst 650: — kronor. Motsvarande belopp för småskollärare skulle bli 225: — kronor. Därjämte skulle även äldre icke pensions- eller understödsberättigade folk- och småskollärare erhålla understöd till motsvarande belopp.

Ehuru varje förslag till förbättring i de äldre pensionärernas ställning givetvis måste hälsas med tillfredsställelse, så vill det dock synas som om under nuvarande tider de här föreslagna beloppen vore alltför små för att kunna bereda den avsedda ljustningen i deras bistra tillvaro.

Då jag föreställer mig, att riksdagen skulle vara benägen att tänka på folkskolans gamla banbrytare genom beviljande av understöd, som skulle vara verkligen ägnade att bereda dem en mindre bekymmersam ställning, tillåter jag mig föreslå, att de nu utgående understöden höjas för vardera gruppen med 200: — kronor, vilket skulle innebära att folkskolans gamla pensionärer skulle erhålla minst 800: — kronor årligen, och småskolans minst 400: — kronor. Därvid synas icke tillräckliga skäl föreligga att, då det gäller så låga belopp som dessa, ställa de med avkortad pension eller avkortat understöd avgångna i en ställning, som måste innebära, att deras inkomster befinna sig under t. o. m. det mest blygsamma existensminimum.

Från folkskolöverstyrelsen samt folkskollärarnas pensionsinrättning har jag införskaffat nödiga uppgifter för bedömning av de kostnadsbelopp, ett bifall till en sådan framställning skulle komma att medföra. Uppgifterna avse förhållandena under år 1915 eller ingången av år 1916, och skulle kostnaderna för de olika grupperna ställa sig sålunda:

a) Folkskollärarne:

Icke pensionsberättigade, 5 à 800: —	kr. 4,000: —
Med full pension under 800: — kr. 666 st.	kr. 124,211: —
Med avkortad pension under 800: — kr. 37 st.	kr. 5,205: —
<hr/>	
Antal personer 708 st.	kr. 133,416: —

b) Småskollärare m. fl.:

Icke understödsberättigade 106 à 400 kr.	kr. 42,400: —
Understödsberättigade under 400: — kr. 543 st.	kr. 132,230: —
Med avkortat understöd under 400: — kr. 105 st.	kr. 15,445: —
<hr/>	
Antal personer 754 st.	kr. 190,075: —

Därest alla dessa under år 1917 kvarlevde, samt alla vore behövande och verkligen ansökte om understöd, skulle alltså totalkostnaden för understöden bli 323,491 kronor. Emellertid tillhöra dessa åldriga pensionärer en snabbt bortgående generation, varjämte erfarenheten giver vid handen att ett stort antal aldrig begagna sig av rätten att erhålla understöd. Kostnaderna för den första gruppen torde tryggt kunna sättas till 100,000 kronor, och för den andra gruppen till 150,000, vilka anslag båda torde bära få förslagsanslags natur.

Beträffande nu löpande året 1916, torde de anslagna understödsbeloppen lämpligen bära utgå enligt de grunder Kungl. Maj:t i nu förevarande proposition föreslagit.»

*Motion
II: 45.*

Slutligen har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Bogren* väckt motion, nr 45, däri hemställt,

»att riksdagen måtte besluta, att de folkskollärare, som avgått med full pension före år 1901, från och med år 1916 skola i årlig pension erhålla 750 kronor, där pensionen icke redan nu uppgår till minst detta belopp.»

Till stöd för sin framställning har motionären anfört följande:

»Den innevarande dyrtiden har bragt stora massor av medborgare ned till det existensminimum, som ligger svältgränsen mycket nära. Här inträder icke sällan inom vissa grupper den ohöjda nöden. En sådan medborgargrupp i vårt land utgöres av de pensionerade folkskollärare, vilka avgingo från sin tjänst före år 1901 och då erhöilo i pension 600 kronor, ett belopp, som redan under normala förhållanden är otillräckligt för en nödtorftig bärgning åt dem, vilka på grund av ålder äro icke blott oförmögna att genom arbete något bidra till sitt uppehälle, utan även att vårda sig själva. Än mindre kan detta belopp fylla de oundgängligaste behoven av vård och underhåll i nuvarande dyrtid. Därtill kommer, att den lilla pensionen minskas med den årliga avgiften till skollärarnas änke- och pupillkassa. Vet man, att dessa gamla personers medelålder är omkring 75 år, så torde man finna, att de bland dem, som ej äga andra medel till vård och underhåll än denna lilla pension, måste befinna sig i ett nödläge, som påkallar hjälp och därtill snar hjälp. Dessa gamle skolveteraner, som voro banbrytarna på folkskolans mödosamma arbetsfält, hade i det längsta en årlig lön av 500 à 600 kronor, vilken under deras senaste tjänsteår höjdes till 800 kronor jämte vissa naturaförmåner. Det inses lätt, att de av dessa löneförmåner ej kunde avlägga något för ålderns dagar.

Det är därför med gott hopp om framgång jag här vädjar till riksdagen om hjälp för dessa gamla, vilka under sin krafts dagar tvivelsutan utförde ett betydelsefullt arbete i statens tjänst. Det skulle därför kännas bittert för dem, om de nu, då deras arbetsförmåga är uttömd och nöden från alla håll tränger dem, skulle lämnas utan det stöd och den hjälp de hoppas erhålla av staten, vars trogna tjänare de efter måttet av sina krafter städse sökt vara. Redan en ökning av deras pension med 150 kronor årligen torde för dem bliva en nöjaktig hjälp; men då dessa gamla ställning påkallar skyndsamt hjälp, torde behovet kräva, att denna hjälp får till dem utgå från och med detta års början.

Då det av flera orsaker ej varit mig möjligt att komma i förbindelse med direktionen för folkskollärarnes pensionsinrättning, kan jag ej här angiva, om de erforderliga medlen för här avsett ändamål kunna av kassan för folkskollärarnes pensionering bestridas av kassans egna medel eller om därtill erfordras ett extra anslag av riksdagen, men jag hoppas, att det utskott, som kommer att förbereda detta ärende, skall få sådana upplysningar från ovannämnda direktion, att kostnaderna för den här begärda hjälpen till de gamla folkskollärarne ej skola avhålla riksdagen från att lämna densamma. I några mera sällsynta fall torde folkskollärarne redan före 1901 erhållit en högre pension än 600 kronor. För dessa torde behovet av hjälp ej vara så kännbart, varför sådana pensionärer här uteslutas.»

På sätt närmare inhämtas av utskottets utlåtande nr 35 angående vissa framställningar rörande pensions- och indragningsstaterna, har statskontoret beträffande åtskilliga till utskottet hänvisade motioner rörande pensioner och understöd m. m., bland dessa även nu ifrågavarande motion, II: 45, den 17 nästlidna april avgivit utlåtande och har statskontoret därvid tillika överlämnat yttrande från direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning, däri direktionen anfört följande:

Direktionen
över folk-
skollärarnas
pensionsin-
rättning.

»Vidkommande härefter Oscar Bogrens motion (nr 45) om förhöjd pension åt folkskollärare, som avgått med full pension före år 1901, synes det till en början böra erinras, hurusom, enligt för närvarande gällande bestämmelser, folkskollärare, som avgått ur tjänst före år 1907 med pension understigande 600 kronor och som befinner sig i behövande levnadsvillkor, är berättigad att, oavsett om pension är hel eller avkortad, på särskild ansökning år för år, få densamma utfyllt till 600 kronor, för vilket ändamål anvisats ett särskilt anslag, som för år 1916 uppgår till 20,000 kronor. Likaledes erinras, att Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln i årets statsverksproposition föreslagit, att riksdagen måtte, i avbidan på proposition angående understöd åt äldre, behövande, med låg pension avgångna folkskollärare, beräkna för ändamålet under samma huvudtitel på extra stat för år 1917 ett oförändrat anslag av 20,000 kronor.

Motionären synes nu emellertid äsyfta, att folkskollärare, behövande eller icke, som avgått med hel, ej avkortad, pension före år 1901, skulle utan särskild ansökning få sin pension från och med år 1916 konstant utfyllt till 750 kronor, där pensionen ej redan förut uppgår till minst sagda belopp.

Enligt härstädes verkställd undersökning skulle en sålunda bestämd fyllnadspensionering komma att från början omfatta 237 pensionärer och, likaledes från början, kräva en årlig kostnad av i runt tal 50,000 kronor. Då folkskollärarnas pensionsinrättnings fond, som, enligt sakkunnigas undersökningar, ej är tillräcklig ens för fyllande av sina nuvarande förbindelser, ej lämnar tillgång till en dylik utökning av pensionerna, måste alltså denna kostnad bestridas av särskilt anvisade medel.

Vidare finge man väl fortfarande räkna med en, om ock väsentligt reducerad utbetalning å nyssnämnda anslag å 20,000 kronor, då ju en hel del före år 1907 med låg pension avgångna folkskollärare ej skulle vara berättigade att komma i åtnjutande av den utav motionären föreslagna fyllnadspensionen, beroende därpå att de antingen kvarstått i tjänst efter 1901 års ingång eller därförut avgått med avkortad pension. I vad mån anslaget skulle kunna reduceras är tydligen vanskligt att med någon säkerhet beräkna.

För egen del kan direktionen ej tillstyrka en fyllnadspensionering i den form, här ovan angivits, då densamma torde komma i strid med den allmänt vedertagna grundsats, att en tjänstinnehavares pension skall utgå med det belopp, som betingas av vid tiden för avskedet gällande bestämmelser. Skall en för visso behöfelig förbättring av äldre pensionstagares villkor åstadkommas, synes sådant lämpligen kunna åvägbringas genom ett fortskridande på den hittills inslagna vägen att i mån av behov tilldela mera tillfälliga understöd. I detta hänseende torde då kunna sättas i fråga ett medgivande för äldre, pensionerade, före år 1907 ur tjänst avgångna folkskollärare eller folkskollärarinnor, som äro i behövande levnadsvillkor och vilkas pension understiger 750 kronor, att på särskild ansökning få sin pension utfyllt till nyssnämnda belopp. Sådant torde ock stå i rätt god överensstämmelse med motionens syfte. Enligt verkställd undersökning skulle ett dylikt understöd, om det komme att tilldelas *alla* före år 1907 pensionerade folkskollärare och folkskollärarinnor, från början kräva ett anslag av 92,040 kronor att fördelas på 386 pensionstagare. Då emellertid erfarenheten giver vid handen, att på långt när ej alla pensionstagare söka understöd, detta må nu bero på förhållandevis goda levnadsvillkor eller bristande kännedom om medgivandet, och då vidare dödligheten är stor bland ifrågavarande grupp pensionstagare och naturligtvis störst bland de äldste, vilka ju tillika skulle komma i åtnjutande av de högsta understöden, kan ovannämnda belopp med säkerhet allt från

början väsentligt reduceras, säkerligen ända ned till 60,000 kronor. I detta hänseende må erinras, hurusom den hittills medgivna utfyllnaden upp till 600 kronor av före år 1907 utgående pensioner, skulle, om den toges i anspråk av alla före år 1907 ur tjänst avgångna folkskollärare och folkskollärarynnor med pensioner under 600 kronor, för närvarande kräva en kostnad av närmare 36,000 kronor, under det att utgiften för detta ändamål utgjort: under 1913 närmare 18,000 kronor, under 1914 likaledes nära 18,000 kronor och 1915 obetydligt över 16,000 kronor. Och under nämnda 3 år var antalet pensionstagare naturligen större än för närvarande.»

För egen del har statskontoret, under åberopande av vad direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning anført, förklarar sig icke vilja underlåta att starkt betona det från principiell synpunkt betänkliga däruti att, på sätt förslaget innebure, över lag bevilja pensionsförhöjning ävensom framhålla, hurusom den föreslagna förhöjningen av pensioner, som redan nu utginge med jämförelsevis icke obetydliga belopp, syntes kunna leda till betänkliga konsekvenser med avseende å kostnaderna för pensionering av andra grupper av pensionstagare.

Statskontoret.

Vad först angår sådana folkskollärare och folkskollärarynnor, som före år 1907 avgått med låg pension, äga dessa enligt gällande bestämmelser att komma i åtnjutande av statsunderstöd till sådant belopp, att detsamma jämte pensionen uppgår till 600 kronor; och finnes för ändamålet i riksstaten för år 1916 uppfört ett extra anslag å 20,000 kronor.

Utskottet.

Beträffande vidare de folkskollärare, som avgått från tjänsten före år 1867 och sålunda icke kunnat bekomma pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, erhålla dessa för närvarande ett understöd av 600 kronor, för vilket ändamål riksdagen å allmänna indragningsstaten anvisat ett anslag å 4,200 kronor.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit sådan ändring i bestämmelserna rörande understöd åt förstnämnda grupp av lärare, att möjlighet beredes att redan innevarande år höja maximigränsen 600 kronor till 650 kronor, dock med en viss begränsning i förhållande till den pension, som utgår enligt gällande bestämmelser. I sammanhang härmed föreslår Kungl. Maj:t vidare, att understödet till de före år 1867 utan pension avgångna lärarna må utgå med ett från 600 kronor till 650 kronor förhöjt belopp. Beträffande erforderliga anslagsbelopp har Kungl. Maj:t icke föreslagit någon höjning i förenämnda för ändamålet nu anvisade anslag. Dessa syntes i stället böra för sitt ändamål helt tagas i anspråk, varjämte det ansetts lämpligt, att omförmälda båda anslag sammanfördes till ett enda anslag å 24,200 kronor, att uppföras å allmänna indragningsstaten.

I fråga om understöden för innevarande år har herr Rydén i sin motion anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. Däremot har han beträffande understöden för år 1917 hemställt, att de nuvarande beloppen måtte höjas för vardera gruppen med 200 kronor eller således till 800 kronor, i fråga om

den förstnämnda gruppen dock utan den begränsning att avsked beviljats vederbörande före år 1907. För ändamålet har av motionären beräknats ett förslagsanslag å allmänna indragningsstaten till belopp av 100,000 kronor.

Slutligen har herr Bogren i sin motion hemställt, att de folkskollärare, behövande eller icke, som avgått med hel, ej avkortad, pension före år 1901, skulle utan särskild ansökning få sin pension från och med innevarande år för framtiden utfylld till 750 kronor, där den ej förut uppgår till minst nämnda belopp.

Även utskottet finner det vara överensstämmande med billighet, att ifrågavarande äldre, behövande lärare komma i åtnjutande av förhöjda understöd. Utskottet har därför för sin del icke något att erinra mot att de grunder, som nu föreslagits av Kungl. Maj:t, tillämpas redan innevarande år, men anser, att för år 1917 en ytterligare höjning bör medgivas. I detta avseende har utskottet funnit sig böra föreslå i fråga om äldre behövande, med låg pension avgångna lärare ett understöd till sådant belopp, att detsamma jämte pensionen uppgår till 700 kronor, och beträffande de före år 1867, utan pension avgångna lärarna ett understöd av likaledes 700 kronor. I förstnämnda fall synes emellertid en särskild restriktion böra stadgas, nämligen att, om med tillämpning av nu gällande pensionsbestämmelser pensionsbeloppet skulle komma att understiga 700 kronor, understödet må utgå med så stort belopp, att detsamma jämte pensionen uppgår till samma summa som nyssnämnda pensionsbelopp enligt nu gällande bestämmelser, dock icke till mindre än 600 kronor.

Med den sålunda föreslagna ökningen i understödsbeloppen synes emellertid en höjning av anslaget vara nödig. Enligt vad utskottet under hand inhämtat från folkskollärarnas pensionsinrättning, skulle beträffande de lärare, som avgått med låg pension, erfordras ett belopp av 72,900 kronor för pensionernas utfyllnad till 700 kronor över hela linjen, med ett beräknat maximiantal av 380 pensionärer. Med den erfarenhet, som hittills vunnits på detta område, torde man emellertid ingalunda behöva räkna med hela nämnda antal, och synes beloppet därför lämpligen kunna reduceras med en tredjedel eller till 48,600 kronor. Om ett understöd av 700 kronor lämnas åt de utan pension avgångna lärarna, till antalet fem, erfordras ytterligare ett belopp av 3,500 kronor. Med hänsyn till svårigheten att exakt angiva vad som i förra fallet erfordras, har det syntts lämpligt, att anslaget, vilket torde böra avrundas till 52,000 kronor, erhåller förslagsanslags natur och anvisas att utgå från allmänna indragningsstaten.

Vidkommande härefter herr Bogrens motion, vilken åsyftar att över lag bevilja pensionsförhöjning, anser sig utskottet med hänsyn till vad direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning och statskontoret i ärendet anfört, böra avstyrka bifall till densamma.

Utskottet övergår nu till att yttra sig om här ifrågasvarande fränställningar, såvitt de avse höjning av understöden åt äldre behövande småskollärare dels sådana, som avgått utan understöd och dels sådana, som avgått med lågt understöd. Till de förra utgår enligt nu gällande bestämmelser ett understödsbelopp av högst 200 kronor och till de senare utfyllnad i deras understöd till likaledes högst 200 kronor. För ändamålet äro i riksstaten under allmänna indragningsstaten uppförda två anslag, det ena å 25,000 kronor för den förstnämnda gruppen av lärare och det andra å 15,000 kronor för den senare gruppen.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit maximigränsens höjning i båda fallen till 225 kronor och att denna höjning skulle tillämpas redan innevarande år. För den ena liksom för den andra gruppen av understödstagare har därjämte föreslagits en begränsning av enahanda slag som i fråga om de med låg pension avgångna folkskollärarna.

Beträffande de erforderliga anslagsbeloppen har någon höjning icke syntts erforderlig, men hava anslagen ansetts böra sammanföras till ett enda å tillhoppa 40,000 kronor, att anvisas från allmänna indragningsstaten.

I avseende å understöden för år 1916 ansluter sig herr Rydén i sin motion till Kungl. Maj:ts förslag. Däremot har han hemställt, att för år 1917 understödet må bestämmas för den förstnämnda gruppen till 400 kronor och för den senare till sådant belopp, att detsamma jämte vad som erhålles från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt uppgår till 400 kronor. För ändamålet beräknas i motionen ett förslagsanslag å allmänna indragningsstaten till ett belopp av 150,000 kronor.

Även i nu onförmälda fall anser utskottet en höjning av de till resp. grupper utgående understöden vara av behovet påkallad och finner sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, vad angår innevarande år.

En ytterligare förhöjning synes, liksom i fråga om understöden till äldre behövande folkskollärare, böra medgivas för år 1917; och har utskottet i sådant avseende ansett sig böra föreslå, att för dem, vilka avgått utan understöd, understödet bestämmas till 300 kronor och för de övriga till sådant belopp, att detsamma jämte vad som erhålles från understödsanstalten uppgår till 300 kronor.

Även här synas motsvarande restriktioner böra föreskrivas som i fråga om understöden till vissa folkskollärare.

Vidkommande härefter det anslag, som erfordras för år 1917, har utskottet under hand från folkskollärarnas pensionsinrättning inhämtat, att en utfyllnad, på sätt nu föreslagits, till 300 kronor över hela linjen, därvid maximiantalet understödstagare beräknats till 557, skulle kräva ett belopp av 79,540 kronor. Även här torde emellertid en begränsning kunna ske med en tredjedel till omkring 53,000 kronor och synes det sålunda erforderliga anslaget lämpligen böra erhålla förslagsanslags natur samt anvisas att utgå från allmänna indragningsstaten.

Åberopande vad sålundå anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 107 jämte den i ämnet väckta motionen II:256, må

a) *dels* medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, sådan äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, må för år 1917 tillerkännas understöd till belopp av 700 kronor,

dels medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, äldre behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka före år 1907 erhållit avsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, må för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma jämte pensionsbeloppet uppgår till

700 kronor, därest beloppet av den pension, som skulle hava till vederbörande utgått från folkskollärarnas pensionsinrättning, om nu gällande pensionsbestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten, utgör minst 700 kronor;

enahanda belopp som nyssnämnda pension enligt nu gällande bestämmelser, därest denna pension skulle utgöra minst 600 kronor men icke 700 kronor, och

600 kronor, därest samma pension skulle understiga detta belopp,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten förslagsvis 52,000 kronor;

b) *dels* medgiva, att sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och

extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka, efter att hava i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt reglementet den 22 juni 1892, må för år 1917 tillerkännas särskilt understöd under följande villkor och bestämmelser, nämligen

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring avslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången av år 1891;

att sådan från tjänsten avgången lärare eller lärarinna uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behövande omständigheter;

att det belopp, vartill understöd må meddelas, bestämmas till

300 kronor, därest beloppet av det understöd, som skulle hava till vederbörande utgått från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, om de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten, utgör minst 300 kronor,

enahanda belopp som nyssnämnda understöd enligt nu gällande bestämmelser, därest detta understöd skulle understiga 300 kronor, och

200 kronor, därest något understöd från anstalten icke skulle hava till vederbörande utgått enligt nu gällande bestämmelser; samt

att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, vilka befinnas erforderliga;

dels medgiva, att sådan äldre behövande lärare eller lärarinna vid småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt reglementet den 22 juni 1892 men beviljats avsked före utgången av år 1909, må för år 1917 enligt de grunder, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt stadga, tillerkännas särskilt understöd till så stort belopp, att detsamma, jämte det från nämnda understödsanstalt utgående, må komma att utgöra

300 kronor, därest beloppet av det understöd, som skulle hava till vederbörande utgått från nämnda anstalt, om de i sådant hänseende nu gällande bestämmelser ägt tillämpning vid hans avgång från tjänsten, utgör minst 300 kronor, och

enahanda belopp som nyssnämnda understöd enligt nu gällande bestämmelser, därest detta understöd skulle understiga 300 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten förslagsvis 53,000 kronor; och

c) *dels* medgiva, att vid utdelande av understöd för samtliga dessa grupper under år 1916 må tillämpas de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 18 februari 1916 angivna grunder; samt

B) att riksdagen må besluta, att ovan omförmälda motion II:45 icke må till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Stockholm den 26 maj 1916.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Reservationer:

Vid punkt 3:o: angående understöd åt äldre behövande folkskollärare m. m.

av herrar *Kristensson*, *Hellberg* i Lycksele och *Berg* i Munkfors, vilka anført:

»De anslag, som under de senare åren utgått för här berörda ändamål, hava av skäl, som Kungl. Maj:t anført, ej helt tagits i anspråk. Dels minskas genom dödsfall de understödsberättigade åldringarnas antal undan för undan dels tages icke understödet i anspråk av så många, som förut beräknats. Den höjningen av beloppet med 50 kronor för äldre be-

hövande folkskollärare samt med 25 kronor för äldre behövande småskollärare, vilka föreslås av Kungl. Maj:t, kräva därför icke någon ökning av de anslag, som innevarande år utgått.

I likhet med utskottet hava vi ansett, att föreliggande ömmande omständigheter motivera, att en höjning utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit bör medgivas. Med hänsyn till att ett anslag för sådant ändamål år från år kommer att hastigt minskas för att slutligen helt bortfalla, och då det torde få anses vara synnerligen behjärtansvärt, att de åldringar, det här gäller, efter ett livsverk under mödosamma förhållanden, beredas något bättre ekonomiska villkor, hava vi ansett, att utskottet bort bifalla herr Rydén's motion.

Vi hemställa,

A) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 107 samt med bifall till den i ämnet väckta motionen II: 256, må

a) *dels* medgiva, att enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, sådan äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit avsked före år 1867, må för år 1917 tillerkännas understöd till belopp av 800 kronor,

dels medgiva, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka erhållit avsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, till belopp, som understiger 800 kronor, må för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppgår till 800 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 100,000 kronor;

b) *dels* medgiva, att sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, vilka efter att hava i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, avgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt reglementet den 22 juni 1892, må för år 1917 tillerkännas ett understöd av 400 kronor under följande villkor och bestämmelser, nämligen

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring avslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången av år 1891;

att sådan från tjänsten avgående lärare eller lärarinna uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år; att han eller hon styrkes befinna sig i behövande omständigheter; samt

att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, vilka befinnas erforderliga;

dels medgiva, att sådan behövande lärare eller lärarinna vid småskola eller mindre folkskola eller biträdande eller extra ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt till belopp, som understiger 400 kronor, må för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med det från ålderdomsunderstödsanstalten utgående understöd uppgår till 400 kronor,

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1917 å allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 150,000 kronor; samt

c) *dels ock* medgiva att vid utdelande av understöd för samtliga dessa grupper under år 1916 må tillämpas de grunder, som föreslagits uti statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 18 februari 1916, samt

B) att riksdagen må besluta, att ovan omförmälda motion II: 45 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»